

Szerkesztőségi iroda: Főutca 186. sz.
Ide intézendő minden a lap szellemi részé-
re vonatkozó közlemény.

Hirdetések elfogadtatnak a kiadó hiva-
talanban Nagy Ferencz könyvkereskedé-
sében Gyulán.

Hirdetések díja: Egy négy hasábos Gar-
mondsor 5 kr. — Bélyegdíj 30 kr.

BÉKE

Előfizetési feltételék:

Egész évre 4 ft.
Fél évre 2 ft.
Negyed évre 1 ft.

Az előfizetések bérmentesített levelekben
a lap kiadó hivatalához intézendők.

Hirdetvények ugyancsak a kiadó hiva-
talanban fogadtatnak el.

Politikai, közgazdászati és ismeretterjesztő hetilap.

Megjelenik hetenként egyszer, minden szombaton.

A politika az exigentiák tudománya.

IV.

(—) Hogy nemzetünk a világosi szomorú emlékü catastrophá után, az öt lenyűgöző absolutismus járma alatt, teljes tétlenségre kárhóztatva s így a politikai térről is leszorítva semmit nem tehetett, s így semminek politikát nem követhetett: önmagától érthető. A szerep mire kárhóztatva valánk, néma megadás — az európai bonyodalmak megoldásához kötött abbéli remény és várakozásból állt, hogy elvégre is azon politika, mely a népeknek még rokonszenvét sem tartá érdemesnek maga számára biztosítani, s mely iránt ennél fogva általános volt az ellenszenv, s mely ellenszenvet mások igen ügyesen tudtak céljaik keresztül vitelére eszközül használni fel, soká nem tartható. —

Hogy számüzötteink, kik e tekintetben szabadabb téren mozogtak, és a kik személyesíték mintegy a külföld előtt az 1848 és 49-ki Magyarországot, minden tőlök kitelhetőt megtettek, különösen arra nézve, hogy az Austriávali közjogi viszonyainkat tekintve félrevezetett külföldet a dolgok valódi állására nézve felvilágosítsák, — követhettek egyedül bizonyos politikai irányt: a dolog természetében rejlik. Igaztalanok lennének irányukban, de különösen azon férfi irányában, kinek e téren az oroszlan szerep jutott, ha elismerésünket tőlük és tőle megtagadnók. Mi volt azonban az eredmény mit felmutathatának. Az emigratiót, melynek sorsával azonosítá a külföld hazánk és nemzetünk sorsát, tüzes kanócz gyanánt tarták kezükbe azon hatalmak, melyek az osztrák birodalom zilált helyzetét kizsákmányolni törekvének; kezükbe tarták azért, hogy ha a szükség úgy hozza magával, bedobják a gyűanyagokkal nagyon is teli tett országba, de ha arra szükség nem leend, mint többé hasznavehetlen eszközt, hidegen ellökjék ismét maguktól. Szóval, az emigratio, s vele együtt a szabadulást váró nemzet, a világ eseményekben egykor irányadó szerepet viselt nemzet méltóságához nem illő nyomoru eszközé törpült a lelketlen diplomatiá kezében. És mi jutott osztály részül a szolgálatért: meghiusult remény és várakozás, csalódás és semmi egyéb. —

A meghiusult remény és csalódásnak, mely keserűen ábrándítá ki e nemzetet, meg lón azonban azon nagy horderejű erkölcsi eredménye reánk nézve, hogy elvégre is belátók, hogy az erő és hatalom, mely sorsunkon javítani bír, nem kívül rajtunk, de önmagunkban rejlik; hogy nem válhatunk továbbra is oly politika uszály hordozóivá, mely Európa jelenlegi helyzetében lehetetlennek bi-

zonyult be; hogy hazánkat nem tehetjük ily szövetségessel a harci esélyek kétes kimeneteli koczkájára. Az események azonban nemcsak bennünket ábrándítanak ki, hanem kiábrándíták azokat is, kik az egységes ifju Austriának, — mely pedig hamar a kora elvéntülés jellegeit kezdé magán hordani, — életét a hatvanas éveket jellemző tergiversáló politikával gondolták megmenthetőnek, míg Sadovánál elvégre be nem bizonyult, hogy a képzelt ifju magát végkép leélte, s hogy megmentésére gyökeres orvoslás szükséges.

És Sadova után minő körülmények között és mint milyen felek állottunk ennél fogva megdöbbenve kölcsönösen szemközt egymással, hogy megmentésük közösen a mi megmenthető? E körülményekben rejlik a 67-ki kiegyezkedés legtermészetesebb kulcsa, s az akkori még ma is fenálló helyzetet vizsgálva felelhetünk szabatosan egyedül azon kérdésre: hogy politikánk exigentiánk jól értelmezett tana volt-e?

Szemközt állt velünk egy eddig kiesinyített nagy hatalom korának egyik legkitünőbb államférfiával, készen és eltökélve, a német egység keresztül vitelére, és pedig keresztül vitelére azon birodalom ellenében és rovására, mellyel több mint 300 év óta tartó kapocs fűzött bennünket össze, szemközt állt velünk az ifju Olaszország, hogy régi vágyát a különböző fejedelmek alatt darabokra szakgatott olasz földet egy fő alatt egyesítse. Mellettünk északon egy óriás hatalom, mely ha lassan is, de vas-következetességgel és kérlelhetlen szigorral hajtja végre hagyományos politikáját, melynek célja a szláv elemek hasonlóul egy fő alatt tömörítése, s melynek ennél fogva a dél szlávok közé beékelte magyar elem legtermészetesebb ellene, s mely ellen, hogy ármányait már rég szövö, csak azok nem akarják látni, kik a tények előtt is milyenek p. o. a topsideri park eseményei — szemet hunyni szeretnek; szóval mellettünk mindenütt a nagy államokká tömörülés kérlelhetlen folyamata, és pedig tömörülés a mi rovásunkra. Ide járult mint egyik lényeges tényező a birodalom diplomatiái elszigeteltsége támogatva egyedül a kétes francia barátságtól, mely bizton hívé, hogy osztalékát a zsákmányból egyenlően kapja ki, legyen bár minő kimenetele is a dolognak. Végül a hadmivelés csaknem teljesen, legalább a fegyverzetet tekintve teljesen megváltozott modern alakja, mely mellett a hadjáratok nem évek, hanem csak hónapok és hetek tényeivé válnak, s melynél legtöbb és minden attól függ, melyik fél bír a kérdés eldöntésének terére kedvezőbb perczen, s nagyobb tömeggel, szállani sikra.

És hogy álltak dolgaink belül? — Itt állt mellettünk Schmerling ur Erdélyországa a maga oláh és szászaiival, az előbbieket a már rég táplált s rovásunkra kikerekítendő Dacorománia ábrándjaival, ez utóbbiak mint circumspectus nemzet tekintve folytonosan széjjel azon kérdéssel, hogy hová tartoznak tehát valósággal; készen mindig az erősebb uszályába kapaszkodni, lent délen egy déli Szlávország reményével az események áramlatára horgonyozó elem, mely üdvét hasonlóul a minden oroszok csárjától várja, s mindezekhez a hazánkat legközelebb érdeklő, mert legközvetlenebb érintő keleti kérdés a maga egész dimenziójában, folytonos remegésbe tartva nyugot Európát. És mindezek ellenébe mit állithatánk? — jó formán semmit, sőt kevesebbet a semminél, mert hiszen a catastrophá után ha meg nem áll diadalmas utjában a győző, hazánkra nézve, ily elemek között, egy bizonytalan jövő a maga kételyeivel, s így a lét kérdése forgott szőnyegen.

Ily körülmények között és ily helyzetében a dolgoknak álltunk egymással szemben, a hiusult remények és csalódások által kölcsönösen kiábrándult felek, áthatva azon meggyőződéstől, hogy azok lehetnek egymásnak egyedül élet- és halálban hű támogatói, kiket a századok óta különben is fenálló kapocs mellett az események áramlata oda utalt, hogy kölcsönösen fátyolt vetve a multak sérelmeire, egymásban keressék a rajtunk kívül másutt nem létező támaszt, az események rohamos menetének közepette. És hála nemzetünk nemtőjének, elismerés hazánk azon férfainak, kik a nemzettel megértették a politikai helyzet ezen parancsoló szükségességét, melyhez — ne ámítsuk magunkat, — különben is megfogyott nemzet létkérdése kötve volt, s mely ennél fogva a helyzet exigentiáinak menten minden ábrándoktól jól felfogott tana volt.

És miután ugy nekünk magyaroknak, mint a velünk szemben álló alkuvó félnek egy biztos szövetségesre való mindenek előtt legnagyobb szükségünk, ugy kelle e szövetséget mindenek felett létre hoznunk, hogy e szövetség melyet 1861-ben még a nemzet a pusztá personál unióban keresett, a nemzet függetlenségének megóvásául szilárdabb alapokra helyezzen bennünket, a környező és fenyegető elemek tendenciái ellenében, s mely ennél fogva mig tiszteletet parancsolólag imponál a rovásunkra keltett vágyaknak, más felől lehetővé teszi, hogy a bennünket érdeklő kérdések mérlegébe, e mérleget részünkre billentő sullyal nehezedhesünk. Minél fogva az 1867-ki kiegyezkedés azon alakjában melyben létre jött, mig egy

részről különben is a *pragmatica sanctio*ban elvállalt közös védelemből folyó kötelezettségünket szabatos alakba öltve, végét veté a századok óta felszámíthatlan kárunkkal fennforgó *controversus* kérdéseknek, addig másfelől a szerződésileg kikötött állami önállóság birtokába juttatott, s lehetővé téve, hogy elvégre siralmas helyzetünk ujjaalakításához, melyet a 48. a mi teendőnkül hagyott fenn, egész erőnkkel hozzá lássunk. És mind ez Sadova után történik, mondják sokan azon *catastroph*a után, mely a nemzet kezébe játszta a kedvező alkalmat vissza utasításával a kínált kiegyezkedésnek, a tiszta personal unió terére sikerrel léphetni. — Igen is — Sadova után történik, — mert a Sadovánál lezajlott események győzhettek meg minden higgadtan s elfogulatlanul gondolkozni bíró főt arról, hogy a tiszta personal unió a lényegesen megváltozott helyzet és körülmények között ma még nem kielégítő garantíja megmaradásunknak egy erejében még teljesen ki nem fejlett, s a bűvész varázs veszőjével egy pillanat alatt elő nem varázsolható Magyarország mellett, s hogy egyelőre szorosabb szövetségre van szükségünk, hogy el ne seperjen mindkettőnk a megindult áradat. S a nemzet hogy épen Sadova után a bölcs mérséklet szavára hallgatott s helyzetét helyesen fel fogva vezéríai után teljes odaadással indult, — eszélyességének, politikai érettségének, s a fennforgó körülményekkel higgadtan számítani bíró férfias jellemének adá eddigé csak nem páratlan tanujelét.

Itéljük még végül az 1867-ki kiegyezkedés tényét, az eredmények után, miket az rövid fenállása óta létre hozott, s tegyük fel a kérdést önmagunknak: mit mondanak ez eredmények, helyesen vagy helytelenül

jártunk-e el, nyert-e és mit a nemzet e kiegyezkedéssel, politikánk ennélfova exigentiáink jól értelmezett tana volt-e? — És e kérdésre határozottan igenlőleg felelünk.

Visszaállítá e politika, tapintatos elhárításával a multak emlékeiben rejlő akadályoknak, azon nagybecsü bizalmat, mely uralkodót és nemzetet egy testté forraszt össze, s mely bizalomban egy jobb jövő csirája rejlik. Bemutatá e nemzetet és hazánkat a külföld diplomatiája előtt, mint a birodalom egyenjogu felét, melynek fejedelme egyszersmind mint hazánk uralkodója, szól a külföldeli összeköttetéseiben, érvényt szerzett nemzetünk jelvényeinek szárazon úgy mint vizen; vissza terelé horvát testvéreinket az anya ország ölelő karjaiba; a tétlenség dermesztő halálára kárhóztatá a testvér nemzetiségek jogos igényeinek kielégítésével az ezek elégtelenségére támaszkodó s 48-ban is támaszkodott reakciót, annyira, hogy egyes idélen kísérleteket leszámítva nyugodt-e hazában minden; iparunk, kereskedelmünk s vasut hálózatunkkal oly vonalokon, melyek még nem rég a nemzet jámbor óhajításai közé tartozának, vagyonosodásunknak eddigé nem látott lendületet adott; a csaknem páratlanul szabad sajtóval az eszméknek mindenki előtt nyitva álló piacát hozá létre; hazánk fővárosát a hozzánk édesgetett s egymás mellett keletkező pénzintézetekkel a pénz világ egyik hová tovább élénkítő piacává varázsolá; s megveté, ugyancsak annak alapját, hogy fővárosunk világvárossá emelkedhessék, melynek egyik tanujele a lakásoknak Buda-Pesten csaknem égető hiánya; megteremté a magyar honvédségét mint az önálló magyar hadi állam kifejezését s így bennünket azon helyzetbe tett, hogy igényeinknek bármikor is erősebb

nyomatékokat adhassunk; szóval megveté azon alapot, mely alapon ha szorgalmas méhek gyanánt tovább építünk, ha eszélyességünk el nem hagy de soha, ha személyes ambícióinkat nem vegyítjük a politikai tényezők közé, utódaink számára egy viruló hazát hagyhatunk örökségül.

Es most újból azt kérdezzük, helyeslőleg szóllanak-e az eredmények a nemzet 1867-ki politikája mellett? E politika ennélfova exigentiáink helyes tana volt-e? E kérdésre nem csak párt nézetből indulva ki, de a tények kérelhetlen logicájára utalva is egyszersmind, minden tévovázás nélkül felelünk, hogy igen is helyzetünk exigentiáink egyedül helyesen értelmezett tana volt, és marad mindaddig míg a helyzet mást nem követel. — Itéljen mindenki elfogulatlanul!

Végül egy czáfolattal tartozunk.

Divatossá vált e politikát mint az opportunitás politikáját tenni guny tárgyává.

Mi részünkről ezt nem csak, hogy gunynak nem tekintjük, de e politika egyedüli érdemül épen azt tartjuk, hogy nemzetünkre nézve az adott helyzet és körülményekből merítve irányát s azokhoz alkalmazkodva opportunitás volt; mert hiszen a politika mely nem alkalmazkodik a helyzet és körülményekhez, mely ennélfova nem opportunitás, megszűnt politika lenni. Ezzel egyszersmind azok, kik e politikát oportunitással vádolják, e váddal beismerik azt, hogy az ő politikájuk nem fogna lenni opportunitás, ennélfova nem alkalmazkodnék a helyzet és körülményekhez: szóval hogy nem fogna politika lenni.

Es valjon ki bünhődne ezért első sorban? a nemzet, mely pedig százados szenvedéseiben megbünhődte a multat s jövendőit.

TÁRCZA.

A tornászat fontossága és tornászati teendőink Békésmegyében.

Mojsisovics Vilmostól.
(Folytatás.)

A tornászat történetének áttekintése.

Ugy hiszem az eddigi elméleti fejtegetések által sikerült kimutatnom a tornászat fontosságát s meggyőződhettem mindenki annak nagy horderejü czélja és nemes feladatáról, nem marad tehát egyéb hátra, mint a tornászat fontosságának, a gyakorlati élet tényeivel leendő, bebizonyíthatása érdekében a történelemnek tanulságokban gazdag lapjait újni fel s a minden beszédnél ékeesebben szóló tények világánál, alkalmazási módjait, fokozatos fejlődését s a miveltebb népek nyilvános életében elfoglalt álláspontjait röviden körvonalozni.

Ha az embert őskora azon kezdetleges állapotában képzeljük, melyben még se társadalmi se földirati határok közé szorított államiságtól meghatározva nem volt, úgy fogjuk találni, miszerint ekkor még csak egyedül a természettel állott ellenségként szemben, egyedül csak ezzel küzdött s boldog volt, ha a harez kedvező lefolyása folytán megkaparított préda, tengő életének föltételeit biztosíthatá.

Az égalji szélsőségek kártékony befolyásának hatálytalansága s a vadászat és halászat elé gördített akadályok leküzdhetése volt ekkor még csak egyedüli vágya s szellemi tevékenységének egyedüli ösztönzője.

Míg ezen kezdetleges állapotában szellemisége csaknem pihent, addig testét a természettel folytatott küzdelmek közepette, megedzé és megerősíté. — Testének ezen folytonos edzése és gyakorlása, — mely természeti állapotának ki-

folyása volt, úgy tekinthető, mint a minden rendszerességet nélkülöző testgyakorlásnak, vagy is a természeti tornászatnak alapja.

Ezen kezdetleges állapotából azonban csakhamar kibontakoznia kellett. Elcsaladosodott és szervezett államokat alkotott, kifejlődött a földművelés, a kereskedelem, az ipar számtalan neme s a szellemi nagyobb tevékenység megveté a tudományos élet alapját.

Ily körülmények közt megszorodtak ellenségei is. A társadalmat, országos intézményeket és a nemzeti közvagyonot rablási és hódítási vágyak ellenében karja hatalmával és vére áldozatával kellett megvédenie és fentartania is, ezenfelül az iparos élet felette egyoldalú testmozgásai s a tudományokkal foglalkozók testi pangása az emberi nem ősi testalkotásának és szervezetének elkorcsulását idézték elő.

Belátták csakhamar, miszerint az emberi test-szervezetben rejlő erő s az általa teljesítendő munkaeredmény közt, a leegyenesebb arány és legközvetlenebb viszony létezik, melynélfova a testi erők gyarapodásával, a munkaeredmény is gyarapodik; beismerték továbbá azt, hogy minden oly intézmény mely az államot képező egyes polgárok testi erejének növelését czélozza, egyuttal az egész nemzet erejének munka- és harczképességének gyarapodását is eszközli s általa az állam jóléte és virágzásának legtermészetesebb föltételei biztosíthatnak és legszilárdabb alapjai vettettek meg.

Ezen időtől kezdve a nép testi nevelésének ügye, egyéni-társadalmi- és állami szempontból — a legfontosabb országos ügyek egyikének tekintetett s megvetetett a rendszeres testgyakorlás vagyis a tornászatnak helyes és igazi alapja.

Azon időnek pedig, melyben az ember ősi testszervezetének ezen elsatnyulását felismeré s komoly helyzetének öntudatára ébredt, a mesze őskorba esik.

Az ókori népek közt a görögök voltak a legelsőek, kik e téren fontos és beható állami intézkedéseket léptettek életbe s úgy társadalmi

mint állami életök legfényesebb tanúság arra, hogy nálok a nép testi nevelésének ügye, mily nagy fontosságban részesült.

A hellén felfogás szerint szellem és test között a legbensőbb kapocs létező, szükségesnek ismertetett, miszerint működéseik közt, a legnagyobb öszhangzat hozassék létre s mindkettőnek képességei karöltve fejlesztesenek.

Sikerült is nekik ezen jóltevő öszhangzatot a nép öszves képzésében, az által idézni elő, hogy a lélek és test nevelését karöltve eszközölék — s a testi jó tulajdonokat a szellemiekkel egyenlő mértékben becsülték.

Es valóban tude testi egészség, alaki szépség, szilárd és könnyü járás, a tagok lendítő ereje és biztos ügyessége, továbbá a vivás és verseny futásbani kitartás, óvatosság és lélekjelenlét, csak oly becsben részesítettek általok, mint a szellemi műveltség előnyei, éles ítélő elme s a szépművészetekbeni jártasság.

Ezen elvek és nézetek képezték nevelési rendszerök kiindulási pontjait s míg a gymnastika által, nemzedékről nemzedékre, egy testben és lélekben egészséges ifjuságot neveltek, mely később torna- és harc-képes is leve s a haza és szabadságért vitézül küzdő dicső bajnokok ezreit növelé: addig a szépművészetek és tudományok csarnokaiban, a hellén tudomány és művészet számára halhatatlan férfiak képeztettek.

Ez okozá, hogy a tulajdonképeni görög intézmények közt egyik se gyakorolt a hellén népelet öszves fejlődésére és sokoldalú alakulására oly határozott és jelentékeny befolyást, mint az általános behozott tornászat.

A tornászati gyakorlatok Görögországban mint a népnevelés lényeges részei tekintettek és alkalmaztattak, melyek által mindenki egy egész emberré neveltetvén, egy a háboru esélyeiben, mint a tudomány, művészet és polgári élet kötelességeinek szolgálatában, fokozott erő, ügyesség és gyorsaság fejthetésére képesítettet.

A nép testi nevelésének ezen általános és rendszeres alkalmazása eszközölé, miszerint a föld

Vasárnapi levelek.

II.

A napokban beszélgettem a tankerületünkbeli tanfelügyelő urral s egyebek közt megértetem tőle, hogy vármegyénkben ez ideig még csak három kicsiny kis község akadt, melyek népiskoláikat községekké tenni hajlandók: Kigyós, Csorvás és — ha emlékeztem nem csal — Ócsöd. Ezen községek, viszonyítva vármegyénk több mint 200,000-nyi lakosságához, alig tesznek számot. Megtűntem a dolgon; azután gondolkodtam, hogy egyeztethető össze a községi iskoláktól való irtózás azon reugeteg szótengerrel, mellyel az újabb időt a nevelés és demokracia nevében elárasztották?

De biz én nem tudtam a dolog nyitjára akadni.

Azon általános buzgóság ugyanis, mellyel a nevelés ügyén úgy maga az országgyűlés, mint az egész hirlap-irodalom lendíteni akart, azon szomorú feltevést engedi meg, hogy népnevelési intézeteink ekkorig még igen gyarló lábón állanak; mert hisz ellenkező esetben nem kell vala megszületnie a XXXVIII-ik törvénycikknek. Ha gyarló lábón állanak, ennek oka nem lehet egyéb, mint vagy az iskolák felügyeletének, vagy tanerjének, vagy anyagi helyzetének, vagy mind a háromnak silánysága egytűt véve. Ugyde ha a felekezeti iskolák megmaradnak, e bajokon a jövő sem segít, legalább nem azon mérvben, melyben haladnunk kellene; mert a felügyelés és a tanító választás ezután is a papság kezében marad, melytől, nem lévén a tanpályára készülő, méltányosan kívánni sem lehet, hogy a dologhoz értsen, mely ha értene is hozzá nagyobb községekben saját hivatalával van ugy elfoglalva, hogy az iskolát legfőleg is a vizsgán látogatja meg, — melynek ha érkezése volna is talán, nézetei sem oly természetűek, hogy azokból a nevelés-ügy emelésének; őszinte vágya keletkezhetnék; de ha keletkeznek is, sokkal jobban beleélte már papságunk magát csak a felekezeti tárgyak sürgetésébe, sem hogy az országos tanterv keresztül vitelére elégséges időt engedhetne. —

Alig biztatóbb a jövő anyagi tekintetben is. A protestans ember már is többet fizet isko-

lájára adója öt százalékánál, fizet sok helyen három, sőt négy annyit is; mégis iskolája csak viszonylag jó, de a törvény kívánalmának mindennitt mögötte áll. Ha mögötte maradni nem akar, ugy ezután még többet kell fizetnie, sőt fizetnie még azon összeg reá esendő részletét is, mely majd a községi iskolák támogatására s a kormány által felállítandó fentartására közadódul kivethetik. Fizetheti-e? Ha fizethetné is, megfelelne-e áldozatának az eredmény? Tanügyben — értőbbek lennének-e e az által a tanügyet kezelő presbyter urak? Igaz, csupa paedagogok a községi iskolai tanácsosok sem lennének; de már az csak világos, hogy könnyebb az egész községből kilencz értelmes embert össze hozni, mint annak egy vallás felekezetéből sokkal-sokkal többet.

A mi már a demokraciát illeti: alkotmányunk democraticus; vallás felekezeteink részint ezen nyugosznak, részint erre törekcsenek; társadalmunkban ha még oly követelők vagyunk is a czimzések tekintetében, azért a ministert mégis szóljuk — szapuljuk, mihelyt a hivatalos lapból egy-egy megnesesítés, egy érdem kereset kukucsal ki; szóval — mi demokracicus népek valljuk magunkat. Igen ám! csak hogy a népet demokracicusá decretálni nem lehet; a demokraciának feltételei, még pedig nehezen elérhető feltételei vannak: szellemi és anyagi minél nagyobb egyenlőség; máskép: egymástól való minél nagyobb függetlenség. Mert a hol egyik a másik erszenye vagy feje után jár, ott legfőleg kolomposkodásról, demagogismusról beszélhetni. Gondolom, nem kell bizonyítgatnom, miután a példák nagy bősége nyomorgat bennünket. Ha tehát nem a divatos szón magán, hanem annak lényegén kapunk: megint csak oda jutunk, hogy az eddigi, ki nem elégitő felekezeti iskolákhoz nem szabad ragaszkodnunk.

Én tehát vármegyénknek a felekezeti iskolákhoz való merev ragaszkodását, sem a tanügynek felkaroltságával, sem demokracicus hordozkodásunkkal összeegyeztetni nem tudom; nem tudom különösen a mi par excellence balos voltunknál fogva, mely szerint az ugynevezett közvélemény — mintha bizony egy évi vélemény volna közvélemény — iránt még az ország képviselő testületéből is tiszteletet, sőt hó-

dolatot követelünk, az „ó nép“-et pedig gyorsvontattal igyekszünk Eldorádóba szállítani.

Az országgyűlésről.

Az oct. 25-iki (hétfői) ülést Somsich Pál elnök azon jelentéssel nyitja meg, hogy ő felsége a király e napon indul keleti útjára. Ez alkalomból, úgy hiszi, a ház óhaját fejezi ki, ha azt kívánja, hogy ő felségét szerencse kísérje ez útjában és szerencse hozza vissza hazájába. A ház e közóhajt éljenzéssel fogadta és jegyzőkönyvbe vétette.

Ezután ugyancsak elnök több hozzá érkezett irományt jelent be s ezek között Békes megye gazdasági egyesületének kérvényét egy ömálló magyar jegybanknak létrehozatala tárgyában.

A napirendet az ülésen a bírói felelősségről szóló törvényjavaslat képezte volna; azonban az ellenzék egy pár szószaporítója által tett interpellatiók, s ezen szószaporítók egyikének Németh Albertnek már régebben a heves-megyei királyi biztosság ügyében tett interpellációjára adott igazságügyminiszteri válasz miatt, szóba se jöhetett a napi rend; bár az ülés negyed fél óra hosszat tartott.

Horváth miniszternek válasza egy újabb remek példánya volt a parlamentaris szónoklatoknak. Előadja az okot, mely miatt a kormány királyi biztost küldött Heves megyére s fényesen igazolja a kormányt e tettéért. — Heves megye bizottmánya — úgymond — elítélte egy határozatával az országgyűlést, s midőn ama vádat vágta eléje, hogy feladta a nemzet jogait, hazaárulónak nevezte azt, s mint csupa hazaárulókból álló testület iránt gyűlöletet s megvetést iparkodott kelteni. A kormány, csoda-e ha megsokalta a dolgot s bele szólt. A szabad discussió minden alkotmányos polgárnak egyik legszentebb joga, de ennek is meg vannak határai, melyek átlépése megrendíti a közállapotokat. A szabadság alapja nem a szó hatalma, hanem a szabad polgárok tisztelete a törvény iránt, s ki ezt megtámadja, magát a szabadságot támadja meg. (Helyeslés.) A Heves megyei esetet figyelembe kellett venni a kormánynak, mert a határozat jelentéktelensége egy törvényhatóság neve alatt fontossá nőtte ki

öszyes nemzetei közt, a görögök voltak azok, kik mindenben a legnagyobbszertűbbet létesíték.

Nemcsak a nemzet volt derék és hatalmas egészében, hanem testképzési rendszerök által, a férfi jellemeknek azon tiszteletreméltó sora képződött, melynek remek ókori alakjait, még mai nap is nemcsak nagyférfiakként bámuljuk, hanem azokat egyuttal követésre méltó példány képektől is állítjuk magunk elé.

A görögországi tornászati országos jellegű és rendszeres szervezetéről tanuskodik azon körülmény, miszerint majd minden városban, pompás tornacsarnok és torna-tér vala, hol a néptesti nevelése ernyedetlen szorgalommal eszközöltetett.

Vitruo építészeti leírásai szerint minden ilyen csarnok jól felszerelt, fedett helyiséggel bírt, mely Palästra-nak neveztetett s hol a gyermekek tornáztak; az ifjak testgyakorlatai részére az Ephebeum, a felnötteknek, nevezetesen az athletáknak, az ugynevezett Xysta volt szánva. Futógyakorlatoknak egy különös pálya, az ugynevezett Stadium, szenteltetett. Ezen torna-helyiségeket felséges oszlopsorok köríték s a legszébb platánsorok által voltak ékítve. A tornacsarnokokkal szoros összefüggésben álltak, a hideg és meleg fürdők, melyeknek életrendi hatása különös becsben tartott.

Hogy a görögök a lélek és test egyenlő mértékű képzését mily öszhangzatosan eszközlék, mutatja azon külső körülmény is, miszerint közvetlen a Palästra mellé helyzetetett el azon társalgó terem is, hol bölcsészek, szónokok és szellemi szórakozást keresők, összejöveleiket tartották. A tornászati gyakorlatok ezen helyeken, nyilvánosan, a miveltek és a nép előljáróinak szemeláttára, végeztettek, a miért is tornacsarnokokban köröskörül, a néző közönség részére alkalmas ülő és néző helyek voltak alkalmazva.

A tornacsarnokok ezen pompás külső berendezésével öszhangzásban állott a tornagyakorlatok rendszeres vezetése is. — Egy tekintélyes egyéniség vitte, a főfelügyelő (gymnasiarch) tisztjét, ki az általános vezetést, a tornatanáro-

és tanítványok feletti felügyeletet vezette. Az ifjuság erkölcsi nevelésére mily gond fordított s az mily nagyra becsültetett, kiviláglik azon intézkedésekből, mely szerint az ifjuság erkölcsi magaviseletének szigorú felügyelete végett, külön felügyelők, ugynevezett sophronisták, alkalmaztattak. —

A tornászati gyakorlati alkalmazásánál megkülönböztették az ifjuság gymnastikai képzését az ugynevezett athletai képzéstől, melynek egyedüli célja, a nyilvános küzdjátékok díjainak elnyerése vala. —

A gyermekkoroknál megvoltak külön gyakorlatai, ugyszinte az ifju és férfi kornak is.

A gyermekkorok 3 osztályt képeztek u. m. a legifjabbak, éltesebbek s végre a legéltesebbek és legerősebbek osztályát, mely utolsó osztálybeliek már az ifju korbeliekhez közeledtek.

Az ifju hellén csak akkor, ha már a különféle kor lépések számára előirt tornagyakorlatokon keresztül ment a mi rendesen a 18 év körül történt, nyert nyilvános népgyűlésen lándzsát és pajzst, s csak ekkor a honvédelemnél alkalmazást.

A tornatanároktól követeltetett, miszerint a testképzés rendszerében alapos ismeretekkel bírjanak. Tudniok kellett azt, hogy a különféle testszervezetnek és egyes tagoknak miféle testgyakorlatok felelnek meg s azok mily időközben és mily mérvben alkalmazandók.

A görögök ezen különféle gymnastikai gyakorlatokból idővel egy tökéletesen kivömbölyített torna rendszer fejlődött ki, mely nevelési és gyógyászati szempontból igen elmésen és czélszerűen volt szervezve.

Az ugynevezett Pentathlonban, vagyis ötös versenyben a gyakorlatok a tulajdonképeni tornászati képzést, közvetítőleg voltak egybeállítva. Ezen Pentathlon ötféle gyakorlatból állt u. m. futás, ugrás, birokából, továbbá lapos karika- és dárda hajtásból. — Ezen kedvenc gyakorlatok, melyek segedelmével a férfiak alapos és öszhangzatos tornászati képzése a legelőnyösebben létesült, az óskori tornászati alapját képezik. —

Az ugynevezett Pentathlonok azaz oly férfiak, kik fentebb elősorolt öt rendbeli gyakorlatokat bevégzik, ugy tekintettek mint legszebb és legképzettebb tornászok.

A nemesen képző tulajdonképeni tornászattal — mely ez időben még csak az ötös gyakorlatok (Pentathlonok) által képviseltetett — ellentétben volt az athletai hősködés, melynek egyoldalu célját egyedül csak az erők túlfokozott képzése tevé, hogy ez által a nyilvános népnepélyek kitűzött díjai annál biztosabban nyerhessenek el. Daczára, hogy ezen athletai hősködésnek, az általános testképzés és honvédelmi harcoképesítés szempontjából, kevés jelentősége volt: elvitázhatatlan miszerint azok a tornászati egyetemes érdekeit a leghathatósabban mozdították elő; minthogy a nemzet szemeláttára kiosztott díjak és koszorúk felkölték a dicsvágyat s feléleszték a tornászati általi testképzés elkerülhetlen szükségének érzetét.

A legnagyobb tiszteletnek és legnagyobb szerencsének tartatott, a híres olympi játékok versenyein olajágot nyerhetni.

Belátták a görögök, miszerint a nép lelki és testi ereje egyedül csak a harcban leli fel nyilvánulhatásának méltóságos alakját s ezen okból rendszeresen előforduló küzd- és verseny játékokat rendezének, melyek időről időre tökéletesítették és mint nemzeti ünnepek világhírré vergődtek.

Az olympi játékokon kívül ilyenek voltak még az isthmi, pythiai és nemei ünnepek, is, mindnyájoknak célja lévén Görögország polgárságának férfias erejét, ügyességét és harcoképességét fokozni s azt barát és ellenség előtt tiszteletre méltóvá tenni.

Midőn tehát Hellasznak bölcsői a nép testi nevelésének kérdését egyéni, társadalmi és állami szempontból czélszerűen megoldák s a néptesti nevelését szellemi képzésével legszebb öszhangzatba hozák: egyuttal megszerzék mindazon alapokat, melyeken hazájok nagysága, nemzetök függetlensége és hatalma nyugodott volt!

(Folytatása következik.)

magát, mivel megzavarja a nép erkölcsi és jog-fogalmait.

A miniszter után Németh Albert újra szót emelt s végül az elnök e kérdést teszi fel: tudomásul veszi-e a ház a miniszterium nyilatkozatát, vagy nem? s ez utóbbi esetben külön napirendre fog az kitűzteni.

Mire a névszerinti szavazás rendeltetvén el, igennel, vagy is tudomásul vétel mellett 132, nem-mel pedig 105 képviselő szavazott.

Az oct. 26-iki ülés. Elnök bejelenti és felolvastatja azon levelet, melyet a miniszterelnöktől kapott, s melyben ez értesíti a képviselőházat, hogy ő felsége Wenckheim volt belügyminiszternek általa előterjesztett lemondását elfogadta s helyére Rajner Pál bars megyei főispánt méltóztatott kinevezni.

Tudomásul vétetik.

Több kérvények bejelentése után Gubodi Sándor egy általa a török vasutak tárgyában még a nyár folytán beadott javaslatát tárgyalását kéri elrendelni; utána pedig Irányi Dániel intéz inperpellációt az összes miniszteriumhoz a magyar-horvát kiegyezés némely pontjának végrehajtása tárgyában.

Kiadatik a miniszteriumnak.

Napirenden van a bíróságok felelősségéről szóló törvényjavaslat, mely felolvasottnak vétetik és melyet a központi bizottság általánosságban s a részletes vita alapjául elfogadónak ajánl.

Ghyczy Kálmán higgadt, sok helyeset tartalmazó beszédjével elfogadja a törvényjavaslatot részletes vita alapjául azon reményben, hogy ő és barátjai módosítványokat teheszenek; de ha ezeket nem fogadja el a ház, a végszavazásnál ellene szavaz.

Utána többen s ezek között Simonyi Ernő, Pulszky Ferencz és Perczel Béla szólanak a tárgyhöz, végül pedig Horváth igazságügyminiszter, kinek beszéde után a törv. javaslat feletti részletes vita kezdődik, mely délutáni 2 óráig tart.

A felsőház e hó 25-én szintén ülést tartott. Jelentve volt b. Wenckheim lemondása a belügyéségről s Rajner Pál kinevezése. Több, az alsóházban már kihirdetett törvényzikk olvasztatott fel. Végül az elnök szerencse kívánatait fejezte ki a főrendiház nevében a huzamos időre eltávozó fejedelem iránt. Ezzel az ülés véget ért.

A dalmátiai fölkelés.

Az új védtörvény életbeléptetése Dalmátiában formaszerű fölkelést idézett elő; különösen a cattaroi kerület az, hol a nagymérvű izgatások folytán a lakosság fegyvert ragadott. E fölkelés, mint bécsi lapok írják, már régóta szervezve volt s kezdete 1859-ből datálódik; minélfogva tulajdonképeni indoka nem is a védtörvény végrehajtásában keresendő, mely úgy látszik csak óhajtott alkalom gyanánt kínálkozott s használtatott fel a mélyebb célzatokkal bíró fölkelés előidézésére. — Habár a célzatokra különféle hir kering is; de a fölkelés szervezete s egyéb jelenségei után panszláv irányu lázadásnak tartják, mely mögött Oroszország bujkál ismert törekvéseivel, s kezeinek titkos működését vélik a dologban felismerhetni.

A legutóbbi tudósítások szerint a zavargások

mindinkább komolyabb szint öltének fel s a fölkelés helyéről naponként kedvezőtlenebb hírek érkeznek. Így a Stanjevic nevű erődöt e hó 23-án a fölkelők éjjel zord időben elfoglalták. A helyőrség vitézül küzdött, de az erőd fellett uralgó szikláról roppant kötömegeket gördítettek a minden oldalról körülvevett kis csapatra, míg végre megadta magát. A lefegyverzett helyőrséget a fölkelők szabadon bocsátották.

Egy távirat szerint a felkelők késő éjjel Trinita és Gorazda nevű erődöket is megtámadták, azonban sikertelenül; mert a fölkelők visszaütésére kiküldött hét zászlóalj azokat a hegyszorosokba visszavetette. A fölkelők ezúttal 30 halottat és sebesültet vesztettek.

Egy legújabb triesti távirat szerint a katonai csapat szállítások Cattaro felé ismét nagy mérvet kezdenek öltetni. Az eddig összpontosított osztrák sereg száma 3,800 ember, mely szám az erődített helyek megszállására s a fölkelők elnyomására elégtelen.

A felső katonai határőrvidékről legújabbán érkezett tudósítás szerint ott az életbeléptetendő polgári kormányzás ellen valódi összeesküvés alakult. Ez a dalmátiai eseményekkel összefüggésben áll, s az osztrák-magyar kormány ellen fölkelés czéloztatik. Egy francia lap azt mondja, hogy Albániában és Hercegovinában is messzeágazó összeesküvés fedezett fel a török kormány, mely összeesküvés a dalmátiai felkeléssel van összeköttetésben, melynek fejei azonban elfogtak, fegyvereik s löszereik pedig lefoglaltak. Austria és Törökország egy conventiót írtak alá közös eljárás iránt.

Ujdonságok.

— **Ő Felsége a király** folyó hó 25-én esti fél 7 órakor indult el a pesti pályaudvarból keleti útjára gróf Beust külügyminiszter, gróf Andrassy miniszterelnök s egész kíséretével.

— **A hivatalos lap** ma egy heti számát Ő Felsége legf. kézírata nyitja meg, melyben báró Wenckheim Bélát, egészségi állapota miatt, saját kérelmére fölmenti a belügyminiszteri állástól s áldozatkész és buzgó szolgálatainak elismerésül a Lipót-rend nagy-keresztjével s belső titkos tanácsosi méltósággal ruhazza fel.

Aztán következnek Rajner Pál barsi főispán kinevezése belügyminiszterre és Szlávi Józsefnek saját kérelmére való felmentése a belügyminiszteriumi államtitkári állomásról és számára a szent István-rend középkeresztjének adományozása. Az új belügyminiszter már átvette az ügyek vezetését.

— **Reményi Ede** mult szombati hangversenye szép számu közönség előtt ment végbe, s meg vagyunk győződve, hogy azok, kik ott voltak, sokáig nem fogják feledni a műelővezetben gazdag estét. Az előadott darabok egytől egyig a kitünő mestert árulák el, kinek gyönyörű játéka zajos tapsokra és éljenekre ragadta a hallgatóságot. Különösen a „Rákóczy“ idézett elő gyújtó hatásával általános lelkesedést, melyet a művész azzal viszonzott, hogy a programmon felül még néhány kedves népdalt is eljádott. Plotényi Nándor habár csak a „Hegedű-kettősben“ vett részt, de ezen egy darab alatt is alkalma nyílt jeles játékát-különösen a mi ennek technikáját illeti-kiültetni. Csak azt sajnáljuk, hogy időrövidsége miatt csak is egy estét szentelhetett

városunknak a két művész, ki innen Aradra utazott, ott ugyancsak hangversenyt rendezendő.

— **Az aradi lóvonatu vaspálya** a városon és a tiszai vasut indóházáig e hó 25-én adatott át a közforgalomnak. — Ugyancsak Aradon a lóversenyek ma és holnap tartatnak meg.

— **Hír szerint:** a szultán maga fogja vezetni királyunkat Suezbe, hol a megjelent fejedelmi látogatókat saját vendégeiként üdvözli. Egy másik hír pedig, melynek valószínűsége azonban kétséges, azt mondja, hogy a francia császárné keleti útjáról Pesten át térne vissza Párisba.

— **A belügyminiszteriumban** vasárnap a bucsu és üdvözlés napja volt. Testületileg bucsuztak el b. Wenckheimtől és Szlávytól, kik a belügyi hivatalt sorba meglátogatták, s ugyan így üdvözlék a belépő Rajner Pált. A szónok Zeyk államtitkár volt.

A népszámlálásról.

A megye által mult hó 13. 33 tagból megalkított népszámláló bizottság folyó hó 21-én tartá Szakál Lajos elnöke alatt, Gyulán, a megye termében első köztanácskozását; — s a ministeri utasítás értelmében az egész megye területét számláló csoportokra, még pedig összesen 297-re felosztotta, megválasztotta egyszersmind az egyes csoportoknak megfelelő számmal — hogy tartalékerő is legyen, — jóval nagyobb, a számlálást a helyszínen személyesen teljesítendő **ügynököket**, — kiket a megyei bizottság nevében az elnök értesít egyenként megválasztásukról, szívökre kötvén a megbízatásnak ex nobili officio elvállalását.

A felügyelő megyei bizottsági tagok, a megválasztott ügynökökkel egyetértőleg fogják községenként a helyi viszonyok és felsőbb utasítás figyelembe vétele mellett, a bizottságilag már megszabott számu csoportokat házzszámtól házzszámgig stb. — kikerekíteni, — s névszerint kijelelni minden egyes csoportra a számláló ügynököket.

A bizottság felkérte az elnököt egy a nép felvilágosítására szolgáló proclamatio készítésére, és nyomtatott példányokban nyilvánossá tételére.

Hogy a lehető nehézségek az utasítás bővebb tanulmányozása után inkább felmerülvén, — eloszlatassanak, — s általában minden akadály és hiány elhárítva és pótolva lehessen, a megyei bizottság nov. 15. fog újabb köztanácskozást tartani. Közli: **Sz. L.**

Hetivásári tudósítás.

Gyula oct. 29. A csak nagy állatkinzással járható ros utak miatt káposztán kívül, — minek eladására már kevés idő van hátra, — alig hoztak be valamit vidékről. Ugy látszik nem bír elfogni a káposzta az idén, — még most is vagy harmadfélszáz szekérral van a piacon; vevő alig lesz egy harmadára is.

Az árak 2 fttól 3.50—60-ig; — kivételkép 4 frtig alakulnak, százanként.

Buzából helybeli mustrákból áruó néhány szorult ember kezéből, vagy máimokbeli vámból kelt kicsiben el; nagyobb vétel egy sem jött létre.

83—84 fns vámbuza kicsiben kelt 7.20 és 30 krral, — 85—86 fns 7.50—70 krral napifogyasztásra.

Az egészséges ó kukuricza köble 4.80, — az új csöves kukuricza java tetejes vékánként 58 kron kelt.

A 87—88 fns új buzát rátartogatták 9 frtra, még felül is, de rá alkus sem akadt, nem hogy vevő.

Felelős szerkesztő es kiadótulajdonos:

HAJÓSSY OTTO.

HIRDETÉSEK?

Pályázat.

A békésmegyei gazd. egyesület pályázatot nyit rövid, népszerű nyelven irt értekezésre, melyben az alföldön elharapódzott buza tultermelés káros volta a jelenre és végzetes következése gazdaságunk jövőjére nézve fejtegetessék, továbbá a gazdaság természetes és súlyos bünhódés nélkül nem mellőzhető szövetségének, a nemesítéssel egybekapcsolt állattenyésztésnek elhanyagolása, annak okai s mindinkább súlyosbuló okozatai, ellenben alásúlyedtt állattenyésztésünk felvirágoztatásának előnye kiemeltessenek; — ezzel kapcsolatban a takarmány természet, készítés helyes takarmányozás, téli nyári istállózás, trágyagyűjtés, tartás s annak nálunk célszerű alkalmazásának módja, előnye s végre a helyes arányok jó hatása fejtegetessék azon calamitás enyhítésére nézve, mely az alföldi mezőgazdaságot a munkás kéz elégtelenségében fenyegeti.

Pályadíjult a használható mű az egyesület pénztárából 25 arany jutalmat nyerend. — A mű szerző tulajdona marad s az egyesület magának csak azon jogot tartja fen, hogy azt évi értesítőjében tagjaival közölhesse.

A pályaművek szokott módon idegen kéz állat írva s jelíges borítékba szintén idegen pecséttel B. Csabára Mokry Sámuel egyt. titkára czimezve 1870 márt. 15-ig beküldendők.

Kelt B. Csabán Octób. 21-ik 1869.

Az igazgatóság megbízásából

Mokry Sámuel titkár.

A főútszán 141. szám alatti háznak első emeletében 2 szoba kiadó.

Értekezhetni bent lakó tulajdonosnál.

13)

HÁZ ELADÁS.

A magyar-kápolna téren jó anyagból épített 195 számu ház szabad kézből eladó; — venni szándékozók, bentlakó tulajdonossal mindenkor értekezhetnek. 9) (3—3)

A békés-csabai algymnasium

vidéki, bármely vallásu tanuló ezután, s már a jelen tanévre is, egyszerű tandíjt fizetnek; következőleg azon nem protestáns tanulók, kik a 1. évi beírásakor, a régibb alapon, 14 ftoft fizettek, ezen összeggel az egész 1869/70-iki tartozásukat megfizették.

11)

Az igazgatóság.